

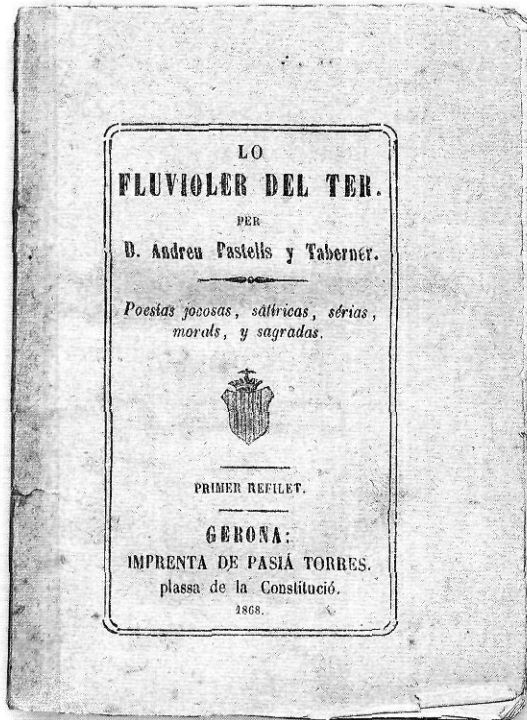
Fluvioler i mestre

L'altre dia em van presentar un nen que es diu Andreu. El fet no tindria més transcendència si no fos pel que m'hi van afegir: «Es diu Andreu en memòria del rebesavi.» I és que el seu avantpassat va resultar ser Andreu Pastells i Taberner, nascut l'any 1811 al Pont Major de Girona, mestre de minyons que va adoptar el pseudònim de «Lo fluvioler del Ter» per publicar els seus *Refilets*; cinc volums de poesies «jocoses, satíriques, greus, morals i sagrades» escrites en el català de 1868, quan la llengua encara no havia sortit del tot del pou de

la decadència. Pastells, com era habitual en aquella època —només cal recordar el precedent d'Aribau—, havia començat a versificar en castellà, però un bon dia, com Aribau mateix trenta anys abans, va gosar fer-ho en català i ho va fer en el mateix català precari que es parlava, anterior a tota normativa: «En català vull escriure/com es parla en català/i en el vers seré senzill/com un pare parla al fill.» Pastells subratllava el seu gest amb una professió de fe en el futur de l'idioma: «Si algú diu que ets llengua morta,/jo dic que tens llarga vida;/que ets robusta, entera i forta,/molt gallarda i eixerida.»

Els refilets d'Andreu Pastells sonaven amb tota mena de música i de lletra. En els poemes convencionals, religiosos i patriòtics, la inspiració de l'autor era limitada, però resultava agudíssima en els rodolins irònics, en les dècimes, els acróstics, els jocs de paraules, els epítafis del «cementiri satíric» i els epigrames de «la llei de l'embut». Ara fa una certa angúnia llegir, en l'edició original, aquells versos escrits en un català tan macarrònic. Però Andreu Pastells té el mèrit d'haver trencat la inèrcia, d'haver vençut la rutina i d'haver restituit a la llengua pròpia, ni que fos d'una manera rústica i elemental, la dignitat i la utilitat que semblaven perdudes.

Comptem, a més, des de fa poc, amb un argument definitiu a favor d'Andreu Pastells. En una carta que fins ara era inèdita, adreçada a Carles Rahola, Joaquim Ruyra confessa que les seves primeres lectures d'adolescent van ser sempre en castellà: els pocs llibres no jurídics de la biblioteca del seu pare. I afegeix: «Les primeres poesies catalanes que vaig conèixer foren les de 5 o 6 volums que, amb el títol d'*El fluvioler del Ter*, publicà un tal Pastells i Taberner, mestre d'Hostalric.» Resulta, doncs, que en aquests llibrets rudimentaris i humils, ara oblidats pel pas del temps i superats per la correcta fixació de l'idioma, s'hi troba la primera i única font de coneixement escrit de la llengua materna per part del jove Joaquim Ruyra. Andreu Pastells i Taberner, mestre de minyons, va ser també, sense saber-ho, el mestre del qui hauria de ser, amb el temps, el patriarca de les lletres catalanes.

Andreu Pastells
i Taberner
(Girona 1811-
Barcelona 1893)
i el primer volum
dels seus *Refilets*.